

ב"ה

פרשת אמור

בסכות תשבו שבעת ימים

אמור כג, מ.

מימות יהושע ועד עזרא לא חגגו סוכות !?

מסופר אודות חג הסוכות שעשו בני ישראל בשובם מגלות בבל - שכאשר בא עזרא עם כל "העולים משבי הגולה"¹, "כל הקהל כאחד ארבע רבוא וגו"², אזי "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד".

ולכאורה אינו מובן כלל - כקושיית הגמרא במסכת ערכין³: "אפשר בא דוד ולא עשו סוכות [בא שלמה ולא עשו סוכות]⁴, עד שבא עזרא"!?

...ומבואר במפרשי תנ"ך... שהפירוש שלא עשו כן מימי יהושע בן נון עד היום ההוא הוא (לא בנוגע לכללות קיום המצוה חס ושלום, אלא) שאז "עשו המצוה מן המובחר", ולכן "ותהי שמחה גדולה מאד", "על אשר קיימו המצוה בתקון רב"⁵.

---

¹נחמי' ז, ו.

²שם, יו.

³לב, ב (ובפרש"י).

⁴כגירסת שיטה מקובצת על הגליון.

⁵מצו"ד עה"פ.

וצריך להבין: מהו הטעם שבימי דוד ושלמה לא חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה מאד, ודוקא כאשר עלה עזרא מן הגולה - שאז לא היתה גאולה שלימה, אלא "אכתי עבדי אחשורוש אנן"⁶ - חגגו את חג הסוכות מתוך שמחה גדולה מאד?

...ופירוש והבנת הענין - בהקדם ביאור כללות ענינו של חג הסוכות:

בנוגע לשלש הרגלים פסח שבועות וסוכות - הרי מצינו במדרש⁷ שחג השבועות לגבי חג הפסח הוא כמו שמיני-עצרת לגבי חג הסוכות, והיינו, שכללות הרגלים הם (לא שלש רגלים, אלא) שני רגלים: חג הסוכות (כולל גם שמיני עצרת, סיומם ותכליתם של שבעת ימי חג הסוכות), וחג הפסח, שסיומו ותכליתו בחג השבועות, כמו שכתוב⁸ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", כדאיתא במדרש⁹: "באיזה זכות אוציאם ממצרים . . . בזכות התורה".

והנה, שני ימים-טובים אלו, חג הסוכות בחמשה עשר בתשרי וחג הפסח בחמשה עשר בניסן - אף שהם שוים, ועד שמצינו בהלכה בפועל שלמדים כמה ענינים מיום טוב אחד לחבירו¹⁰ - יש ביניהם חילוק עיקרי:

חג הפסח, "זמן חרותנו" - הוא ענין עבודת הצדיקים, שהרי בחג הפסח היתה הגירות של בני ישראל, כפי שמצינו במסכת יבמות¹¹ שלמדים כמה דיני גירות (מילה וטבילה כו') מהנהגת אבותינו במצרים, והרי "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"¹², שזהו מעמד ומצב של צדיק, שאין עליו כתמים חס ושלום, והולך לבטח דרכו בהנהגה ד"תעבדון את האלקים גו".

ואילו חג הסוכות - שהוא בחודש השביעי, שנקרא בשם "תשרי", על שם "תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך"¹³ - בא לאחרי עבודת התשובה בעשרת ימי תשובה שתחלתם בראש השנה וסיומם ביום הכיפורים, כולל גם ארבעת הימים שלאחרי זה שהם המשך וסיום לכפרה דיום הכיפורים, ולאחרי זה מתחיל "ראשון לחשבון עוונות", כך, שענינו של חג הסוכות הוא (לא עבודת הצדיקים, כמו חג הפסח, אלא) עבודת בעלי-תשובה.

---

⁶ מגילה יד, א. וש"נ.

⁷ ראה שהש"ר פ"ז, ב. סה"מ תרפ"ט ע' 56 ואילך. תו"מ סה"מ תשרי ע' רי ואילך. וש"נ.

⁸ שמות ג, יב.

⁹ שמו"ר פ"ג, ד. פרש"י עה"פ. וראה בארוכה לקו"ש חל"ו ע' 7 ואילך.

¹⁰ ראה לדוגמא - סוכה כז, א.

¹¹ מו, א-ב.

¹² שם כב, א. וש"נ.

¹³ ויק"ר פכ"ט, ח.

וזהו גם הטעם שדוקא בחג הסוכות מצינו שבני ישראל נחלקים לארבעה סוגים:

בחג הפסח, שאז נמצאים בני ישראל במעמד ומצב דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי - לא מצינו חלוקה לארבעה סוגים, כיון שכל אחד אוחז בהתחלת העבודה, "היום הזה נהיית לעם"¹⁴;

אבל בחג הסוכות, לאחרי שעברו הענינים הבלתי-רצויים, עד שפעלו שיהיה "סלחתי כדברך - "הרי בבעלי-תשובה יש חילוקי דרגות, הן ביחס לענין שעליו היתה צריכה להיות התשובה, והן ביחס לשינוי טבעו על ידי העבודה שהורגל בה במשך הזמן, ובהתאם לכך הנה לאחרי עבודת התשובה יש בחג הסוכות ארבעה סוגים בבני ישראל, שמרומזים בארבעת המינים אתרוג לולב הדס וערבה - אף על פי שכולם נמצאים במעמד ומצב דבעלי-תשובה, ובאופן ד"סלחתי כדברך", כפי שביקש משה רבינו, תכלית הסליחה ומחילה וכפרה, שלכן מרומזים ארבעת המינים בפסוק¹⁵ "אמרתי אעלה בתמר", "אעלה" ראשי תיבות אתרוג ערבה לולב הדס (כדאיתא בזהר¹⁶ ובתקוני זהר¹⁷), היינו, שהקב"ה אומר שעל ידי ארבעתם (ודוקא על ידי ארבעתם) נעשית אצלו תכלית העליה ד"צדיק כתמר יפרח"¹⁸, כדאיתא במדרש¹⁹ שקאי על הקב"ה, צדיקו של עולם.

וכיון שחג הסוכות קשור עם עבודת התשובה, לכן גדלה השמחה בחג הסוכות יותר מאשר בחג הפסח:

איתא בילקוט: "בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת" [ורק בסיומו ותכליתו, בחג השבועות, "אתה מוצא . . שמחה אחת", ולכל הדעות (הן לדעת רבי והן לדעת רבן שמעון בן גמליאל) אין זו "חזקה"²⁰, והיינו, שאין זה ענין נצחי, בבחינת "קידשה לעתיד לבוא"]; ואילו בחג הסוכות - אתה מוצא שלש שמחות", ו"בתלת זימני הוי חזקה"²¹, לכל הדעות ובכל הענינים.

ועל פי זה מובן גם הנוסח שקבעו אנשי כנסת הגדולה בנוגע לימים טובים - שאף על פי שכל הימים טובים הם "מועדים לשמחה", מכל מקום, הנוסח "זמן שמחתנו" קבעו (לא בחג הפסח, ואפילו לא בחג השבועות שבו "אתה מוצא . . שמחה אחת", אלא) דוקא בחג הסוכות.

¹⁴תבוא כז, ט.

¹⁵שה"ש ז, ט.

¹⁶ח"ג רפג, א.

¹⁷תי"ג (כט, א).

¹⁸תהלים צב, יג.

¹⁹ויק"ר פ"ל, ט.

²⁰ראה ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

²¹ראה ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

וההסברה בזה - שמצד עבודת התשובה אזי השמחה היא גדולה ביותר:

אמרו רבותינו ז"ל "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר²² שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב". וכיון שכן, הרי השמחה שלהם היא שלא בערך גדולה יותר.

וזהו גם הביאור בפסוק "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן . . . עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד" – על פי פשוטו של מקרא, שקאי על גודל שמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה, שלא היתה כמוה מימי יהושע בן נון:

בהכניסה לארץ בימי יהושע בן נון היו בני ישראל במדריגת צדיקים - שהרי כבר "תמו כל אנשי המלחמה גו"²³, וזה עתה קיבלו על עצמם את הברית בערבות מואב, ובאופן שכל אחד קיבל לא רק על עצמו אלא גם על כל בני ישראל, כדרשת רבותינו ז"ל²⁴ על הפסוק²⁵ "והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת".

ובודאי שגם בימי יהושע בן נון, בהיותם במדריגת צדיקים, קיימו בני ישראל מצות סוכה, הקשורה עם עבודת התשובה - שהרי גם אצל צדיק ישנה עבודת התשובה,

- וכאמור לעיל שבדברי שירות ותשבחות שבשמחת בית השואבה הנה (לא רק בעלי תשובה, אלא) גם "חסידים (חסיד מעיקרו) ואנשי מעשה" היו אומרים "מי שחטא ישוב וימחול לו" -

אבל, השמחה בחג הסוכות (מצד ענין התשובה) בימי יהושע בן נון (בהיות בני ישראל במדריגת צדיקים) לא היתה שמחה גדולה כל כך וב"שטורעם" גדול כל כך כמו השמחה בחג הסוכות שהיתה אצל בני הגולה:

במשל הנזכר לעיל אודות שמחת בן המלך שהיה בריחוק מקום כו', מובן, שכאשר נמצא רק בריחוק מקום מאביו המלך, אבל לא בשביה, ולא עוד אלא שגם בהיותו בריחוק מקום, הנה תמיד עומד לנגד עיניו אביו המלך, אביו שבשמים, זה מלך מלכי המלכים הקב"ה, והחסרון הוא רק בכך שנמצא בריחוק מקום, במעלה ומדריגה, ובלשון רבינו הזקן²⁶: "עולם הזה. . . התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך כו" - הרי שמחתו כשחוזר ומתקרב לאביו המלך אינה מגעת כלל לשמחת בן מלך שהיה בשביה, ועד לשביה באופן ששכח

---

²²ישעי' נז, יט.

²³דברים ב, טז.

²⁴סנהדרין מג, סע"ב ובפרש"י.

²⁵נצבים כט, כח ובפרש"י.

²⁶תניא רפ"ו.

אפילו לשון אביו המלך, שלכן זקוק לתקיעה פשוטה בקול שופר, כידוע המשל²⁷ מכן מלך ששכה אפילו את הלשון, ויכול רק לזעוק בצעקת הלב: אבא אבא רחמני והצילני!...

ודוגמתו בנמשל - החילוק בין שמחת חג הסוכות בימי יהושע בן נון לשמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה:

שמחת חג הסוכות בימי יהושע בן נון כשנכנסו לארץ ישראל שנתקדשה בקדושה ראשונה - היתה לאחרי שהיו בריחוק מקום במדבר במשך ארבעים שנה, אבל, ביחד עם משה רבינו, ובאופן ש"שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה"²⁸, ועל דרך זה בנוגע לכל עניניהם הגשמיים, שאכלו "מן", ושתו מים מבארה של מרים.

ומובן, ששמחה זו אינה מגעת לשמחת חג הסוכות אצל העולים משבי הגולה - שכיון שהיתה לאחרי חורבן מקדש ראשון ש"חרב מפני שלושה דברים . . . עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים" (כדאיתא בגמרא במסכת יומא²⁹), ולאחרי כן חזרו בתשובה באופן כזה שפעלו הענין ד"ושכנתי בתוכם"³⁰ על ידי זה שבנו את בית המקדש מחדש, וקידשו את הארץ בדוגמת קדושת יהושע - לכן "ותהי שמחה גדולה מאד", שלא בערך לגבי השמחה שהיתה בימי יהושע בן נון.

שמחת בית השואבה, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשכ"ד ח"א ע' 79.

---

²⁷המשך וכנה תרל"ז פ"ע.

²⁸עקב ח, ד.

²⁹ט, ב.

³⁰תרומה כה, ח.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה